AH 715
2026Z22397

Antwoord van minister Vijlbrief (Sociale Zaken en Werkgelegenheid)
(ontvangen 23 november 2026)

Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2026-2027, nr. 581

1. Bent u bekend met het bericht ‘Het is geen mythe dat de cao-lonen achterblijven’?

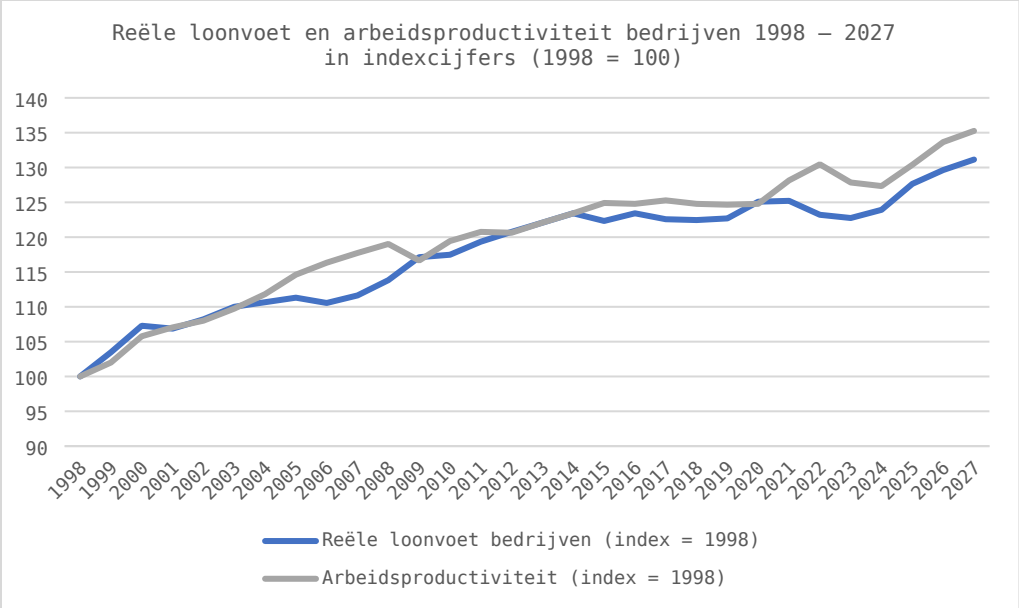
Ja

2. Wat vindt u van het bericht dat de cao-lonen al jaren achterblijven bij de arbeidsproductiviteit en koopkracht voor werkenden dus ook al langer achterblijft?

Het bericht concludeert dat de reële cao-loonstijging achterblijft bij de arbeidsproductiviteit. Zeker in tijden van krapte op de arbeidsmarkt is het wenselijk dat de loonruimte wordt benut om de lonen te verhogen. Dit kan de krapte op de arbeidsmarkt immers verlichten.

Om te beoordelen of de loonruimte wordt benut kijkt men doorgaans naar de langjarige ontwikkeling van de reële loonvoet ten opzichte van de arbeidsproductiviteit. De reële loonvoet is een nuttige maatstaf omdat niet alleen de cao-loonontwikkeling, maar ook de incidentele loonstijgingen en werkgeverspremies hierin worden meegenomen. Onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van de twee indicatoren. Ook de reële loonvoet lijkt achter te blijven bij de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit. In 2022 was het gat tussen de twee het grootst, waarna deze weer iets is afgenomen.

Er zijn verschillende verklaringen te bedenken waarom de lonen de afgelopen periode zijn achtergebleven. Zo kunnen cao-partijen meer tijd nodig hebben om de inflatiegolf uit 2022 volledig door te vertalen naar de actuele loongebouwen in de cao. Of hebben cao-partijen minder afspraken gemaakt over collectieve loonstijging en meer afspraken over vrije tijd en/of andere secundaire arbeidsvoorwaarden (zoals scholing en opleiding). Op de lange termijn is het wenselijk dat de lonen meestijgen met de productiviteit. Dit zorgt ervoor dat werkenden direct profiteren van de economische groei en dat (meer) werken loont.

Bron: Berekeningen SZW o.b.v. MEV2027

3. Wat vindt u van het feit dat de arbeidsinkomensquote al jaren onder een volgens de polder passende loonkostenontwikkeling ligt? Hoe verklaart u deze ontwikkeling?

In het ESB-artikel wordt uitgelegd dat de afgesproken AIQ van 80 procent in 1998 ongeveer overeenkomt met een AIQ van 72,3 procent in 2026. De AIQ schommelde lange tijd rond dit niveau, tot het in 2022 een dieptepunt bereikte van 68 procent. De AIQ ligt in 2026 op 69,9 procent.

De AIQ is een ingewikkelde indicator om op te sturen. Deze is namelijk erg gevoelig voor conjunctuurschommelingen. Lonen reageren doorgaans vertraagd op prijsstijgingen, waardoor de AIQ door een inflatieschok snel afneemt. Verder houdt de AIQ geen rekening met herverdeling via belastingen en toeslagen.

Een lagere AIQ kan echter wel een signaal zijn dat er ruimte is voor loonsverhogingen. In mijn ogen is het belangrijk dat sociale partners loonsverhogingen afspreken waar daar ruimte voor is. Gelukkig is dit de afgelopen jaren ook gebeurd, waardoor de AIQ vanaf het dieptepunt in 2022 weer gestegen is.

4. Waar is volgens u de niet-uitbetaalde loonruimte terecht gekomen? Heeft u gegevens waaruit blijkt in welke mate dit in de vorm van winst is uitgekeerd aan aandeelhouders of is geherinvesteerd?

Het is per bedrijf afhankelijk hoe ze hun omzet besteden. De omzet van bedrijven kan gebruikt worden om meer te investeren in het bedrijf of winsten uit te keren. Welk deel van die winsten van bedrijven voortvloeit uit een achterblijvende loonontwikkeling, is niet goed waarneembaar.

5. **Deelt u de mening van de SP dat een langdurige achterblijvende loonontwikkeling de koopkracht van werknemers onder druk kan zetten? Zo ja, welke gevolgen heeft dit volgens u voor de economische groei en de bestaanszekerheid van huishoudens?**

Voor de koopkracht is met name de reële loongroei van belang (de nominale loongroei verminderd met de inflatie). Er is sprake geweest van reële loongroei, waardoor de koopkracht van werkenden in de loop der tijd is toegenomen. De mediane

koopkrachtontwikkeling voor werkenden is de afgelopen 10 jaar bijna elk jaar positief geweest.[1]

Wanneer de loongroei achterblijft bij de arbeidsproductiviteit, vertaalt dit zich over het algemeen in hogere winsten. De hogere winsten komen uiteindelijk ook bij huishoudens terecht, al hoeven dit geen werkende huishoudens te zijn. Het effect op de koopkracht van werkende huishoudens is dus niet eenduidig, maar het is aannemelijk dat voor doorsnee werkende huishoudens hogere lonen gunstiger zijn dan hogere winsten.

Er is ook geen eenduidig beeld hoe de loonontwikkeling de economische groei beïnvloedt, omdat loongroei positieve en negatieve effecten op de economische groei kan hebben. Zo leiden stijgende lonen bijvoorbeeld tot meer consumptie (positief voor groei), maar ook tot minder investeringsruimte voor bedrijven (negatief voor groei).

Het effect van loongroei op de bestaanszekerheid van huishoudens is positief. Een hogere loongroei zorgt direct voor bestaanszekerheid voor werkenden met een laag inkomen. Indirect, door de koppeling aan de uitkeringen, verbetert de inkomenspositie van uitkeringsgerechtigden ook. Het is daarom goed dat de lonen de afgelopen jaren weer wat sneller zijn gegroeid dan de arbeidsproductiviteit. De prognoses voor volgend jaar in de Macro Economische Verkenningen van het CPB waren ook positief, al zijn deze onzekerder geworden door de gas- en olieprijsschok. Wat betreft bestaanszekerheid zijn de armoedecijfers over langere periode gedaald. Dit komt door een combinatie van reële loongroei en armoedebeleid.

6. In welke sectoren blijft de loonontwikkeling het sterkst achter bij de beschikbare loonruimte?

De resultaten van het ESB-artikel (figuur 2) laten zien dat er tussen 2020 en 2025 sprake was van een enorme spreiding van loonontwikkeling tussen verschillende bedrijfstakcao’s en ondernemingscao’s, ook binnen een sector. Het valt op dat in sommige sectoren de loonafspraken in cao’s flink lager zijn dan de macro loonruimte. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de landbouwsector en de sector cultuur, sport & recreatie. Echter is het de vraag of de theoretische loonruimte in deze sectoren wel overeenkomt met de macro loonruimte. De loonruimte binnen een sector hangt namelijk ook af van de arbeidsproductiviteitswinst binnen diezelfde sector. Er is daarom geen eenduidige vergelijking te maken tussen sectoren wat betreft eventuele achterblijvende loonontwikkelingen.

7. Welke mogelijkheden ziet u om in te grijpen om er zo voor te zorgen dat werknemers structureel meer profiteren van de groei van de arbeidsproductiviteit?

In Nederland onderhandelen werkgevers en werknemers over de cao-loonstijging en andere arbeidsvoorwaarden. Cao-partijen zijn daarbinnen verantwoordelijk voor het maken van afspraken die passen bij de specifieke context van de sector of onderneming. Zij weten immers het beste wat er speelt en het meest passend is. Mijn rol is die van systeemverantwoordelijke voor het cao-stelsel. De loonontwikkeling is daarmee beperkt te beïnvloeden door beleid.

Wat ik wel zal doen, is volgen hoe de reële loonkosten zich ontwikkelen ten opzichte van de arbeidsproductiviteit. Ook moedig ik sociale partners aan om, daar waar ruimte is voor loonsverhogingen, deze loonsverhogingen te realiseren en dat tijdig te doen.

8. Welke rol ziet u daarbij voor het verhogen van het minimumloon en het versterken van de positie van werknemers in de collectieve onderhandelingen?

[1] CBS Statline, koopkrachtontwikkeling personen. StatLine - Koopkrachtontwikkeling personen; huishoudenskenmerken

Het wettelijk minimumloon is de ondergrens van lonen op de arbeidsmarkt. Dit om ervoor te zorgen dat iedereen een maatschappelijk aanvaardbare tegenprestatie krijgt voor zijn betaalde werk. Daarnaast heeft een recente studie van het CPB laten zien dat een verhoging van het minimumloon tot 140% van het loongebouw doorwerkt.[2]

Het kabinet is op dit moment niet voornemens om het wettelijk minimumloon te verhogen buiten de reguliere indexatie. Het wettelijk minimumloon is de afgelopen jaren meerdere malen aanvullend verhoogd: met een bijzondere verhoging in 2023 en als gevolg van de invoering van het minimumuurloon in 2024. Daarnaast wordt het minimumjeugdloon voor 16- t/m 20-jarigen verhoogd per 1 januari 2027. In 2027 zal de hoogte van het minimumloon worden geëvalueerd.

Als minister van SZW ben ik stelselverantwoordelijk. Samen met de sociale partners heb ik een traject ingezet van onderhoud en modernisering van het cao en avv-stelsel, om het draagvlak voor cao's ook voor de toekomst te behouden en het stelsel te versterken. Uw Kamer is eerder geïnformeerd over de vier beleidstrajecten en de maatregelen die daarbij worden uitgewerkt. In mijn brief van 22 september 2026[3] heb ik u geïnformeerd over de laatste stand van zaken.

9. Welke maatregelen neemt het kabinet om te bevorderen dat werkgevers de beschikbare loonruimte daadwerkelijk benutten voor betere arbeidsvoorwaarden, in plaats van dat de economische opbrengsten voornamelijk bij aandeelhouders terechtkomen?

Zie ook het antwoord op vraag 7. Mijn rol is die van systeemverantwoordelijke voor het cao-stelsel. Cao-partijen zijn zelf verantwoordelijk voor het maken van afspraken die passen bij de specifieke context van elke individuele onderneming of sector. Ik zal wel nauwlettend in de gaten houden hoe de reële loonkosten zich ontwikkelen ten opzichte van de arbeidsproductiviteit en moedig sociale partners aan om de loonruimte die beschikbaar is tijdig te benutten.

10. Kunt u deze vragen één voor één beantwoorden?

Ja

[2] CPB, 2020. Effecten verhogen minimumloon
[3] Kamerstukken II, 29.544 nr. 1336